

Samopodoben sedálnov 4. hlasu

Οὐδὴν ἴσα Ἰώσηφ – „Udivísja Iósif“

Prostopenie

Pramene: Choma, Bokšay, Bobák, Orosz, Krajnyák, Ba (ústna tradícia)

Orosz uvádza tento samopodoben s výslovným označením „*bolhar*“. Tento názov znamená v kontexte prostopenia stichiru (nekrosimon) BR. Ak Orosz chápal označenie *bolhar* takto, potom si bol vedomý toho, že „Udivísja Iósif“ sa spieva na stichirovú melódiu.

Choma

Θῦ-ΔΗ-ΒΗ-ΕΩ ἰ-ώ-ειφζ, ἔ-ζε πά-γε ἔ-στε-ετβλ̣ ζρλ̣,

Orosz

Θῦ-ΔΗ-ΒΗ-ΕΩ ἰ-ώ-ειφζ, ἔ-ζε πά-γε ἔ-στε-ετβλ̣ ζρλ̣,

Bobák

Θῦ-ΔΗ-ΒΗ-ΕΩ ἰ-ώ-ειφζ, πά-γε ἔ-στε-ετβεν-νο-ε ζρλ̣,

Bokšay

Θῦ-ΔΗ-ΒΗ-ΕΩ ἰ-ώ-ειφζ, πά-γε ἔ-στε-ετβεν-νο-ε ζρλ̣,

Choma

ἦ βνη-μά-σιε μβίε-λι̣ο ἦ-ζε на ρδ-но̣ дождь,

Orosz

ἦ βνη-μά-σιε μβίε-λι̣ο ἦ-ζε на ρδ-но̣ дождь,

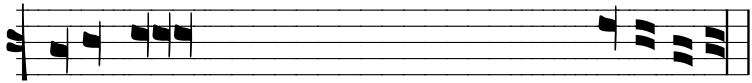
Bobák

ἦ βνη-μά-σιε μβίε-λι̣ο ἦ-ζε на ρδ-но̣ дождь,

Bokšay

ἦ βνη-μά-σιε μβίε-λι̣ο ἦ-ζε на ρδ-но̣ дождь,

Choma

БЗ БЕЗ_РѢ_МЕН_НѢ_МЗ ЗА_ЧЯ_ТІ_Н ТВОЭМЗ БО_ _ _ _ _ ГО_РЬ_ДН_ЦЕ,

Orosz

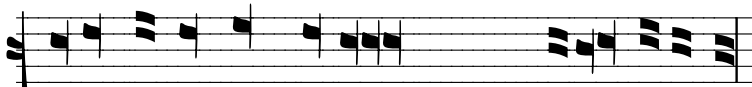
БЗ БЕЗ_РѢ_МЕН_НѢ_МЗ ЗА_ЧЯ_ТІ_Н ТВОЭМЗ БО_ГО_РЬ_ДН_ЦЕ,

Bobák

БЗ БЕЗ_РѢ_МЕН_НѢ_МЗ ЗА_ЧЯ_ТІ_Н ТВОЭМЗ БО_ГО_ _ _ _ _ РЬ_ДН_ЦЕ,

Bokšay

БЗ БЕЗ_РѢ_МЕН_НѢ_МЗ ЗА_ЧЯ_ТІ_Н ТВОЭМЗ БО_ГО_ _ _ _ _ РЬ_ДН_ЦЕ,

Choma

КЪ_ПН_НЪ_ О_ГНЕМЗ НЕ_В_ПА_ЛН_МЪ_ ю, жЕЗЛЗ АЛ_РЪ_НОВЗ ПРО_ЗЪ_БШНЪ,

Orosz

КЪ_ПН_НЪ_ О_ГНЕМЗ НЕ_В_ПА_ЛН_МЪ_ ю, жЕЗЛЗ АЛ_РЪ_НОВЗ ПРО_ЗЪ_БШНЪ,

Bobák

КЪ_ПН_НЪ_ О_ГНЕМЗ НЕ_В_ПА_ЛН_МЪ_ _ ю, жЕЗЛЗ АЛ_РЪ_НОВЗ ПРО_ЗЪ_БШНЪ,

Bokšay

КЪ_ПН_НЪ_ О_ГНЕМЗ НЕ_В_ПА_ЛН_МЪ_ _ _ ю, жЕЗЛЗ АЛ_РЪ_НОВЗ ПРО_ЗЪ_БШНЪ,

Choma

и́ свѣ-дѣ-тель-ствѣ-а о́бръ-чѣ-нникъ тво́й и́ хра-ни-тель,

Orosz

и́ свѣ-дѣ-тель-ствѣ-а о́бръ-чѣ-нникъ тво́й хра-ни-тель,

Bobák

и́ свѣ-дѣ-тель-ствѣ-а о́бръ-чѣ-нникъ тво́й и́ хра-ни-тель,

Bokšay

и́ свѣ-дѣ-тель-ствѣ-а о́бръ-чѣ-нникъ тво́й и́ хра-ни-тель,

Choma

свѣ-щѣ-нникъ-въ-зы-ба-ше:

Orosz

свѣ-щѣ-нникъ-въ-зы-ба-ше:

Bobák

свѣ-щѣ-нникъ-во-пѣ-ше::

Bokšay

свѣ-щѣ-нникъ-во-пѣ-ше::

Choma

ДѢ_ВЛ_РА_ЖДА_ _ЕГЪ, ѿ_ПО_РЖИ_ТВѢ_ ПЛ_КН_ДѢ_ВО_Ю_ ПР_Е_БЫ_ВЛ_ЕГЪ.

Orosz

nedokončené

ДѢ_ВЛ_РА_ЖДА_ _ЕГЪ, ѿ_ПО_РЖИ_ТВѢ_ ПЛ_КН_ДѢ_ВО_Ю_ ПР_Е_БЫ_ВЛ_ЕГЪ.

Bobák

ДѢ_ВЛ_РА_ЖДА_ _ЕГЪ, ѿ_ПО_РЖИ_ТВѢ_ ПЛ_КН_ДѢ_ВО_Ю_ ПР_Е_БД_ДЕГЪ.

Bokšay

ДѢ_ВЛ_РА_ЖДА_ _ЕГЪ, ѿ_ПО_РЖИ_ТВѢ_ ПЛ_КН_ДѢ_ВО_Ю_ ПР_Е_БД_ДЕГЪ.

Krajnyák

Elcsodálkozott Jó-zsef, látván a termé-szet-fe-let-tit,

Krajnyák

és megértet-te a gyapjú-szá-lon, tündöklő csepp ér-tel-mét

Krajnyák

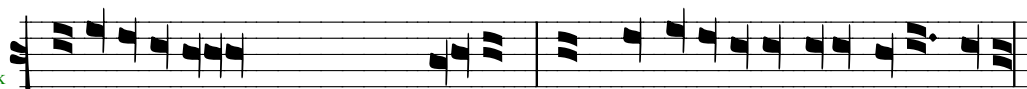
a te szeplőtelen fogadásodban Isten-szü-lő, a tűzben eléghetetlen csipkebokrot

Krajnyák

és Áron kivirágzott vesz-sze-jét, s tanuságot tón a te jegyessed

Krajnyák

az ál-do-zó-papok őrzője és felki-ál-tott, Szűz szült és a szülés után szűzen marad!

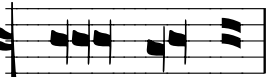
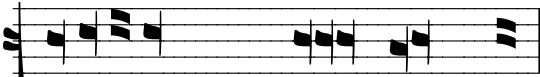

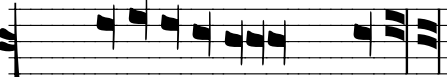

Rozbor formúl

Nápev samopodobenu je iteratívny a tvorí ho dvojica formúl Ap a Gp.

Formula Ap:

Úvodná formula Ap je takmer vo všetkých prameňoch rovnaká. V ústnej tradícii sa navyše zachoval aj úvodný kvartový skok. Jedine Bokšay ju nahrádza vyššou priebežnou formou.

Priebežný tvar formuly Ap je vo všetkých prameňoch charakteristický nástupom cez hornú terciu. Od úvodneho vrchola *a* melódia zostupuje k deklamačnému tónu *F*. Tento zostup môže byť jednoduchý, alebo sa môže zdržovať opätovným návratom k tónu *a*, prípadne môže prechádzať až cez tón *b*. Keďže ide o „spestrenie“ deklamácie, tento melodický postup nie je pravidelný a prispôbuje sa lokálnemu rozloženiu prízvukov. Preto v prehľade tvarov formuly As tieto prvky neuvádzame, pokiaľ sa nestali trvalou súčasťou melódie vo väčšine fráz.

	Úvodný tvar	Priebežný tvar
Choma, Krajnyák		
Orosz		
Bokšay		
Bobák		
Ústna trad.		

Bokšay je typický rozvinutejšou melódiou na predposlednej slabike. V prešovskej tradícii sa z tejto melódie preberá len druhá polovica, možno ju však chápať tiež ako terciové zvýšenie jednoduchého motívu u Chomu, Orosza a Krajnyáka.

Formula Gp:

Párna formula Gp je zároveň koncovou formulou nápevu. Pozoruhodný je Chomov nápev, ktorého kadencia nemá tercióvú vzdialenosť od ostatných variantov.

Vzťah nápevov prostopenia a haličskej tradície.

Nápev samopodobenu „Udivísja Iósif“ nepochybne vychádza zo staršej ruténskej tradície, ale sú v ňom prítomné aj nové prvky, ktoré sme si všimli v haličských nápevoch. Porovnanie preto začneme od haličských melódií, ktoré sú vývojovým medzistupňom smerom od ruténskeho bulharského rospevu k prostopeniu.¹

Formula Ap:

Doľnickij:

Prostopenie

CE:

Bokšaj

Prešovská kadencia klesajúca od *a* ku *G* je azda zjednodušením či terciovým posunom, ale predpokladáme, že svoj vplyv tu mal aj nápev bulharskej stichiry 4. hlasu:

Doľnickij, stichira – nepárna formula:

Prešov. trad.

Bokšaj

¹ O vzťahu haličskej melódie k starším ruténskym variantom hovoríme v dokumente o ruténskom nápeve tohto samopodobenu.

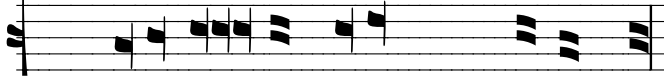
Formula Gp:

Chomov zvláštny variant sa azda môže odvodiť od variantu v L1816, hoci pri tak výraznom zjednodušení sa stráca presvedčivosť porovnania:

L1816

Choma

The image shows two musical staves. The top staff, labeled 'L1816', contains a complex melodic line with many notes and slurs. The bottom staff, labeled 'Choma', shows a significantly simplified version of the same melodic line, with only a few notes and slurs remaining.

Pri ostatných varianotch s klesajúcou kadenciou je jasným protipólom haličský nápev, ktorý sa od pôvodnej tradície odklonil pod vplyvom stichiry BR:

CE

Bokšay

Dolnickij, stichira – párna formula:

The image shows three musical staves. The top staff, labeled 'CE', shows a melodic line with a descending cadence. The middle staff, labeled 'Bokšay', shows a more complex melodic line with many notes and slurs. The bottom staff, labeled 'Dolnickij, stichira – párna formula:', shows a melodic line with a descending cadence, similar to the 'CE' staff.

Vzťah nápevov prostopenia a novobyzantskej tradície.

Ruténsky nápev samopodobenu „Udivísja Iósif“ má svoje korene v stredobyzantskej psalmódii a nachádzame v ňom mnoho podobností aj so súčasnými nápevmi byzantskej tradície. Z tohto hľadiska, keďže prostopenie je dedič staršej tradície, aj mukačevsko-prešovský nápev má iste svoje korene v gréckej tradícii. Avšak porovnanie modernej byzantskej tradície z územia Grécka, Bulharska a Rumunska s prostopením naznačuje, že tu mohol existovať aj novší vplyv byzantskej tradície a práve ten do melódie prostopenia mohol vniesť nové prvky alebo spôsobiť v ňom určité modifikácie, ktorými sa melódia odklonila od staršieho ruténskeho pravzoru. Inými slovami, aj na podkarpatskom území sa čiastočne prejavil vývoj melódie, ktorý sme pozorovali v južnejšej tradícii. Byzantský vplyv dokonca môže vysvetľovať príklon melódie samopodobenu „Udivísja Iósif“ k nápevu stichiry.

Formula Ap:

Prostopenie – ústna tradícia, Ap úvodná:

Amvosij – formula A úvodná:

Prostopenie – Choma, Ap priebežná:

Cunťanu, Vorobkevič – A priebežná

Formula Gp:

Prostopenie – Choma:

1825/32

Podobnosť byzantského variantu formuly G s Chomovou Gp nie je úplne presvedčivá a bude potrebné hľadať pre tento prípad lepšie vysvetlenie. Naopak, Gp prostopenia aj haličská s klesajúcou kadenciou má veľmi presné byzantské paralely. V byzantskom kontexte ide o novšiu modifikáciu základnej formuly G, ktorá sa v priebehu piesne každým riadkom posúva o niečo vyššie, takže nakoniec sa celkom presťahuje z dolného do horného tetrachordu. Zvýšená byzantská formula G má viacero variantov, z ktorých paradoxne mnohé nemajú paralelu v melódii „Udivísja Iósif“, ale v niektorých zvýšených verziách stichirového nápevu.

Pri porovnaní musíme mať na zreteli, že byzantský nápev prikladá formuly ku kólom a nie k riadkom, takže sú kratšie a prakticky neobsahujú deklamáciu.

„Udivísja Iósif“ je teda jedným, nie však jediným dokladom o trvalom byzantskom vplyve na našom území.